

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.

program

Dílna diachronní naratologie II

Narativní a textová koherence: absence, latence, (ne)samozřejmost

Čtvrtek 8. října

12.30 setkání u kávy

13.00–14.30

Alice Jedličková | ÚČLAV ČR | *Dějová a textová koherence jako průvodní rys proměny žánru: od Rokose k Jiráskovi*

Úvodem: V charakteristikách modernistického narativu se často opakuje rozrušení „tradiční“ struktury příběhu, znejistění jeho vyústění a subjektů. Většinou se však neřekne, co se tradiční strukturou příběhu míní: když se o to pokusíme, nezbude než přiznat, že nejde o strukturu ani tak tradiční, tj. udržující nějaké historicky ustálené vlastnosti, ale spíše ideální či prototypní, v níž jsou události řazeny v zásadě chronologicko-kauzálně a souvisle vyprávěny. Ne snad, že by takové narativy neexistovaly. Ale období, v němž narativy, resp. některé žánry těmto parametrům v zásadě vyhovují, je mnohem, mnohem kratší než období vyznačující se různými projevy inkoherece. V rámci projektu zkoumajícího narativní způsoby v české próze 19. století jsem mohla pozorovat, že dosažení oné „tradiční“ sevřené struktury příběhu je něco, k čemu historizující próza dospívá až v návaznosti na postupné vyvažování poměru zájmu o události a postavy. O skutečné dějové koherenci a koherenci narativního diskurzu, jak jí rozumíme dnes, si pak troufám mluvit až u historických próz Jiráskových. Koherenci tedy vidím jako vlastnost, která se v průběhu 19. století v historizující a historické próze postupně usazuje v souvislosti s profilací žánru a subžánrů.

Václav Smyčka | ÚČLAV ČR | *Gotický román a problematika svobody*

Thomas Pavel uvažoval o vztahu determinovanosti jednání literárních postav a povahy svobody, kterou literární modely představují. Jednoduše řečeno: čím více je jednání hrdinů determinováno např. jejich společenským zakotvením či častými prolepsemi, tedy vysokou narativní koherencí, tím skeptičtější obraz o lidské svobodě fikční žánry nabízejí. Naopak značně inkohereční příběhy bohaté na nahodilost, které byly tradičně považovány za „předmoderní“, podle Pavla představují nečekaně velkorysou koncepci lidské svobody. Předmětem mého zájmu budou bohemikální gotické a obecně dobrodružné romány konce 18. století, které se vyznačují právě vysokou mírou inkoherece a velkou rolí náhody v jednání hrdinů. Budu se proto s Pavlem ptát, jaký model svobody tyto příběhy nabízejí a jaké typy inkoherece a koherence v nich fungují.

Diskuse, káva

15.00–16.30

Jiří Koten | ÚČLAV ČR | *Nesoudržné vyprávění jako zdroj humoru a parodie*

Příspěvek bude věnovat pozornost vyprávěním, jejichž pointa není obsažena v příběhu, nýbrž v nápaditě poskládané kompozici. Pozornost bych věnoval přesouvání předmluvy (J. J. Langer) a jejímu roztahování (F. J. Rubeš, I. Herrmann) v próze 19. stol., ale nejspíš i hrám s předmluvou v moderní próze 20. století (R. Weiner, V. Linhartová), v níž tytéž postupy plní zcela odlišné funkce.

Martin Lukáš | ÚČLAV ČR | *Říkat věci jinak*

Příspěvek se bude věnovat analýze narativní strategie Vančurovy Hrdelní pře anebo Příslaví, která je, mimo jiné zapojením přísloví do promluvy vypravěče i dialogů postav, založena na perifrastičnosti, jíž je retardováno vyprávění. Příslaví, jejichž povaha ustáleného výroku gnomické povahy je v novém kontextu zcizována, se zde stávají specifickým prostředkem hodnocení i explikace děje. Pozoruhodné je také nakládání s tematicko-rematickými vztahy ve struktuře výpovědi.

Diskuse, káva

17.00–18.30

Marie Brunová | ÚČLAV ČR | *Jiří Weil: transformace instance vypravěče v textech Jiřího Weila*

Příspěvek se zabývá proměnami instance vypravěče (v návaznosti na typologii Gérarda Genetta) ve třech nejproduktivnějších typech textů Jiřího Weila (1900–1959) – v reportážích, povídkách a románech. Vzhledem k tematickému zaměření naratologické dílny by tedy mohla znít – jaký dopad má změna vypravěče na koherenci textu? Zvláštní pozornost bude věnována zejména povídkovému cyklu Barvy (1946).

Richard Müller | ÚČLAV ČR | *Kafka, princip (in)koherence, medialita: pracovní otázky*

Příspěvek navrhuje zamyslet se při interpretaci vybraných textů Franze Kafky nad statusem principu textové (in)koherence a úvahu vztáhne k širší souvislosti s modernismem a pak také s dobovou proměnou mediální krajiny (ve zkratce vyjádřené např. Kittlerovým konceptem „Aufschreibesysteme 1900“). Otázka může znít: Jak se v těchto souvislostech mění formy a funkce literární reprezentace (např. ve smyslu osvobození od některých zobrazivých funkcí) a lze předpokládat také příslušné důsledky v oblasti textové koherence? Můžeme se zde dotýkat určité specifické dynamiky pojmu?

Diskuse, občerstvení

program

Dílna diachronní naratologie II

Narativní a textová koherence: absence, latence, (ne)samozřejmost

Pátek 9. října

9.00 *setkání u kávy*

9.30–11.00

Markéta Kulhánková | FF MU | Prostředky k dosažení narativní koherence v byzantském eposu *Digenis Akritis*

Stejně jako většina byzantských veršovaných vyprávění, ať vysokého nebo nižšího stylu, je D. A. charakteristický epizodičností a popřením aristotelského epického ideálu v mnoha směrech: velmi rozdílná délka jednotlivých knih na první pohled nedává žádný smysl, epos se rozpadá na dvě části značně rozdílného charakteru, modernímu čtenáři se často zdá, že se motivy a zápletky nadbytečně opakují, přechody mezi jednotlivými epizodami jsou nečekané a nevěrohodné apod. Pro středověkého recipienta držely text pohromadě a dávaly mu smysl jako celku jiné prvky než pro recipienta moderního (či antického). Kromě formálních prostředků (verš, formule, různé typy paralelismu) jsou to například různé formy opakování a zdůrazňování hlavních témat (užití signálních slov, mluvících jmen, intertextových aluzí), opakování a variování motivů nebo rafinovaná práce s geografickými jmény podporující plauzibilitu narativního světa. Pokusím se prezentovat výrazné (a tedy přesvědčivé) příklady užití těchto prostředků a také s jejich pomocí vysvětlit některé zdánlivé nesrovnalosti a podivnosti textu.

Magdalena Jacková | ÚČLAV ČR | Epický narativ v dramatické formě

Biblický příběh o Samsonovi představuje rozsáhlý epický narativ, zahrnující dlouhý časový úsek s řadou epizodních událostí. Ve svém příspěvku se pokusím ukázat, jakým způsobem s tímto rozkošatělým vyprávěním zacházeli autoři raně novověkého dramatu, tedy útvaru vyžadujícího (?) naopak formu velmi sevřenou. Zaměřím se přitom především na dvě hry, v tomto směru zcela odlišné: latinskou tragédii *Samson* od Andrea Fabricia (1520–1581) z r. 1569 a anonymní *Historii duchovní o Samsonovi*, tiskem vydanou r. 1608.

Diskuse, káva

11.30–13.00

Matouš Jaluška | ÚČLAV ČR | Příběh roste od hlavy: „epištoły“ Jana Husa ve staročeském Pasionálu

Koherence vyprávění odvozených z biblických paradigmat je určena především neustále aktualizovaným vztahem mezi partikulární současností a obecnými, od současnosti radikálně odlišnými momenty (nového) začátku (stvoření/zaslíbení/vykoupení) a konce (soudu/naplnění) na straně druhé. Ve svém příspěvku se z tohoto hlediska zaměřím na pokus tvůrce „Utrakvistického dodatku“ k pražskému tisku staročeského Pasionálu uspořádat dokumenty spjaté s upálením Jana Husa a Jeronýma Pražského do koherentního příběhu odpovídajícího standardním legendám.

Marie Škarpová | FF UK | Legenda: narativ pro diskontinuitní čtení

Diskusní příspěvek se zaměří na vybrané tištěné hagiografické texty 17. století určené primárně pro čtení (ne poslech), a to čtení důsledně diskontinuitní, jež byly vytvářeny s ambicí umožnit zkušenost celistvosti sdělení skrze zlom, rupturu a disparátnost v textu.

Diskuse

Akci uzavře rozprava při společném obědě.

